

СТАНОВИЩЕ¹

от проф. дфн Николай Аретов, Институт за литература - БАН
(*научна длъжност, научна степен, име, фамилия, образователна/научна институция*)

за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – медиите в Европа)

с дисертационен труд на тема: „Свободата на изразяване и сатирата във френската карикатура. Case studies: 2012-2022”,

представен от Виктория Гришева Атанасова, редовен докторант в катедра Комуникация и аудиовизуална продукция на Факултета по журналистика и масова комуникация

с научен ръководител: проф. дфн Милко Петров

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

– *Дисертацията е посветена на несъмнено актуален и значим проблем, който е разгледан аналитично и многостранно. Въпреки че наблюденията съсредоточени изцяло чужди (френски) явления, изводите могат да се свържат и с аналогични процеди в българската култура.*

– *Трудът предлага доста пълен и несъмнено интересен за българската публика сбит преглед на политическата карикатура от Античността до модерната епоха, продължен от по-разгърнато представяне на явлениято във Франция, от неговото възникване там през 1830 г. до наши дни. Представени са основните сатирични издания „Карикатюр“, „Чаривари“, „L'Assiette au Beurre“, „Le Rire“ и пр. до „Шарли Ебдо“, публикуващи карикатури, и особено техните художници (от Оноре Дьомие, Огюст Буке и Огюст Деспере (?) до актуалните автори на „Шарли Ебдо“). Потърсени са връзките между карикатурата и развитието на изобразителното изкуство. Посочени са и някои интернет сайтове и телевизионни програми („Les Guignols“), които публикуват визуални сатири.*

– *Трудът разглежда множество интересни сюжети, свързани с карикатурата и карикатуристите във Франция – мека цензура, уволнения и раздяла с издания, възражения на засегнати и политически противници. Оригинални и интересни са четирите разгърнати интервюта с водещи фигури във френската карикатура днес - Ив Фремион, Пласид, Тракс, Катрин Боне.*

– *Полезни са и терминологичните уточнения – „рисунок за пресата“ (dessin de presse), „карикатура“, „шарж“. Въз основа на някои теоретични и исторически изследвания, както и на публикации в пресата дисертацията навлиза анализира основни проблеми в това изкуство във Франция – отношението му към религията (и секуларизацията), към властта, към процесите на окрупняване на медиите и влиянието на големите корпорации. Не е пропуснато и присъствието на жените като автори и обекти на карикатури. по-пътно са маркирани и някои екологични проблеми.*

¹ Забележка: Текстът в курсив предлага опорни точки за оценка на изследователските резултати. Препоръчителен обем на становището – 2-3 стандартни страници

– *Анализираният материал е събран внимателно и анализиран добросъвестно.*

– *Не може да има никакво съмнение в достоверността на събрания материал, който включва не само сатиричните изображения, но и реакциите към тях – публикации на съвременници в медиите, наблюдения на изследователи, доколкото и където е възможно – и реакциите на публиката. Библиографската осведомеността на авторката на труда е отлична.*

– *Текстът на автореферата отговаря на текста на труда, до голяма степен той присъства пряко в него.*

II. Приноси на дисертационното изследване

– *Те могат да се отряят преди всичко в информирането на читателите за процесите, изданията и карикатуристите във Франция през XXI в. Много от събраните факти и наблюденията върху тях са непознати или малко познати и за специалистите в България и в това, според мен, е основният приносен момент на труда. Струва ми се, че изводите на дисертантката могат да бъдат полезни при осмислянето на аналогични аналогични или сходни явления и извън Франция, включително и в българската култура.*

III. Бележки и препоръки

– *Текстът на дисертацията е внимателно композиран в четири глави (всяка от които има подглави), увод, заключение и приложения. Това е довело до немалко повторения, а и, на моменти, нарушаване на хронологията при представянето на развитието на френската карикатура (рисуника за пресата). При текст от 296 страници буквените и пунктуационните грешки, както и езиковите неточности са неизбежни. Една внимателна редакция би ги намалила чувствително. Заглавието на български на Платоновият диалог е „Лахет“ (прев. Б. Богданов), а в текста е „Лакес“ (с. 101), коментирани през Фуко. Художникът, споменат от Аристотел в българския превод (Ал. Ничев) е Павзон, а не Паусон (с. 20). Споменатата „Ашумерска епоха“ (с. 41) вероятно е Шумерска, а възприетата българска транскрипция на Jacques Callot е Кало (с. 79).*

– *На места трудът се докосва до аналогични проблеми в други култури (Англия, Германия, Италия...) убеден съм, че разширяването на наблюденията в тази посока би било също толкова плодотворно.*

– *С риск да не бъде разбран не само от дисертантката, но и от журито и колегията, бих казал, че известна критичност към разглежданите явления би била полезна. Текстът е убеден, че журналистиката не просто е нещо положително, но и че винаги има право. Според текста карикатуристите са „паресиастни“, т. е. винаги изговарят неудобната на властта истината и всяка външна намеса е цензура, а изданията сякаш нямат право на своя политика. Струва ми се, че не само ако се върнем назад във времето у нас, а и по света (не само в СССР, Северна Корея, Иран и пр.) лесно ще открием примери за пропаганда чрез карикатура (и чрез журналистически текстове). Проблемът наистина е маркиран на места в текста, но остава на по-заден план.*

IV. Публикации и участия в научни форуми

Кандидатурата изцяло отговаря на изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ за апробиране и оповестяване на резултатите от изследването според чл. 5, т. 5 и дали са покрити минималните национални изисквания по чл. 63, ал. 1, т. 4 и чл. 69, ал. 3.

V. Заключение

Като имам предвид вложените от дисертанта усилия, доброто ѝ познаване на разглежданите проблеми и аналитичното им разглеждане, убедено предлагам на Виктория Гришева Атанасова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – медиите в Европа).

Дата:
25 юни 2025

Рецензент: